

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента - доктора юридичних наук, професора
Чаплинського Костянтина Олександровича

на дисертацію Гаращук Діани Петрівни «Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного зайняття рибним промислом», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право»

Конституцією України визначено, що обов'язком держави є підтримання екологічної рівноваги на території України, збереження генофонду Українського народу. З метою реалізації даного положення законодавцем запроваджено відповідальність щодо порушення громадянами раціонального використання водних природних ресурсів, що передбачена нормами законодавства України. Найсуворішою є кримінальна відповідальність, яка настає у разі незаконного зайняття рибним промислом, якщо воно заподіяло істотну шкоду довкіллю, передбачену ст. 249 КК України.

Зазначене протиправне діяння є дуже розповсюдженим на всій території України, де розташовані водні ресурси – моря, озера, ставки, річки. Забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування будь-якого кримінального правопорушення, включаючи і незаконне зайняття рибним промислом є важливим завданням правоохоронних органів. Аналізом статистичних даних Офісу Генерального прокурора виявлено наявну проблему розслідування незаконного зайняття рибним добувним промислом, оскільки тільки половина кримінальних проваджень направляється до суду. Причини, за якими частина кримінальних правопорушень залишається нерозкритими, є різноманітними та багатоаспектними. Однією з них є відсутність на сьогодні науково обґрунтованої методики розслідування незаконного зайняття рибним промислом. Вказане свідчить про актуальність теми проведенного дослідження та здобуті у ньому наукові результати, які представлені для обговорення.

Вивчення представлених Діаною ГАРАЩУК матеріалів дисертації дають підстави стверджувати, що нею проведено ґрунтовне монографічне дослідження, що є однаково актуальним як для розвитку теорії криміналістики, так і в практичному вимірі зі сформульованими змістовними висновками та пропозиціями, що виносяться на захист.

Методологія дослідження ґрунтується на використанні апробованої системи методів та методик. Методи дослідження були використані комплексно, що забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Постановка завдань, визначення об'єкту, предмету та мети наукового пошуку цілком відповідає загальним вимогам. Авторка вміло провела порівняльні дослідження, обґрунтовано наводить у своїй праці посилання на літературні джерела та пропонує в контексті аргументації висновки, підготовлені за результатами проведенного наукового аналізу.

Теоретичну основу дисертації становлять наукові праці вітчизняних фахівців у галузі загальної й юридичної психології, соціології, кримінології,

криміналістики, кримінального, кримінального процесуального права, оперативно-розшукової діяльності, інших галузевих правових наук.

Емпіричну базу дослідження складають результати узагальнення оперативної, слідчої та судової практики. Досліджені матеріали кримінальних проваджень та судових справ з проблематики дослідження протягом 2013-2023 років, дані офіційної статистичної звітності Офісу Генерального прокурора за 2018-2023 роки, зведені результати опитувань слідчих та дізнавачів НП України. Використано власний практичний досвід здобувачки, набутий за період роботи в слідчих підрозділах ГУНП в Дніпропетровській області (з 2013 року по 2020 рік).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дана наукова розробка є першим в Україні монографічним дослідженням, у якому на базі основних положень теорії криміналістики, її основних засад та концептуальних положень, а також враховуючи правоохоронну практику, розроблено методичку розслідування незаконного зайняттям рибним промислом.

До вагомих здобутків дисертантки, насамперед, слід віднести положення, що розроблено вперше, а саме:

– елементи криміналістичної характеристики методички незаконного зайняття рибним промислом: предмет протиправного посягання, способи вчинення, обстановку та слідову картину кримінального правопорушення, характеристику особи правопорушника;

– виокремлено, надано характеристику та розроблено алгоритм дій слідчого у типових слідчих ситуаціях початкового етапу розслідування, якими є: наявні достатні дані про вчинення незаконного зайняття рибним добувним промислом та осіб, які вчинили дане протиправне діяння, виявили на місці події або безпосередньо поряд з ним; наявні достатні дані про вчинення незаконного зайняття рибним добувним промислом, є дані про осіб, які вчинили дане протиправне діяння, однак вказані особи з місця події втекли та переховуються; наявні достатні дані про вчинення незаконного зайняття рибним добувним промислом, однак дані про осіб, які вчинили дане протиправне діяння зовсім відсутні або вкрай обмежені;

– виокремлено типові слідчі ситуації подальшого етапу досудового розслідування незаконного зайняття рибним промислом, а саме: 1) підозрюваний, повністю визнає свою вину у вчиненні незаконного вилову риби, встановлено всіх учасників групи, які також повністю визнають свою вину, активно сприяли розкриттю кримінального правопорушення та готові в повному обсязі відшкодувати збитки спричинені водним ресурсам України; 2) встановлено всіх співучасників групи, яким повідомлено про підозру, свою вину та збитки вони визнають частково, в ході проведення допиту між ними встановлені розбіжності; 3) всі учасники групи не визнають свою вину у вчиненні незаконного вилову риби, категорично заперечують щодо відшкодування збитків, відмовляються співпрацювати зі слідством; 4) окремі співучасники групи заперечують свою причетність до вчинення незаконного вилову риби та завдані ними збитків довіллю, однак наявні достатні дані про вчинення ними протиправного діяння; 5) підозрюваний, повністю визнає свою вину у вчиненні незаконного вилову риби, але умисно не повідомляє про інших учасників групи, хоча наявні достатні дані про вчинення кримінального

правопорушення групою осіб. Відповідно до зазначених типових слідчих ситуацій розроблено алгоритм діяльності слідчого щодо їх вирішення.

Дотримання академічної доброчесності. Дисертаційне дослідження Гаращук Діани Петрівни «Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного зайняття рибним промислом» включає результати власних досліджень здобувачки. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело, що свідчить про відсутність порушення академічної доброчесності.

Основні положення, висновки, рекомендації в повній мірі доведено дисертанткою до широкої громадськості в опублікованих наукових працях. Результати проведеного дослідження вже частково знайшли своє втілення в практичній діяльності правоохоронних та судових органів, що засвідчується відповідними актами про їх впровадження, а також можуть бути використані в науковій роботі, зрозуміло, в навчальному процесі юридичних навчальних закладів, а також в подальших наукових дослідженнях.

Зроблені авторкою наукові висновки є достовірними, аргументованими та належним чином обґрунтованими. Крім розглянутих вище, в роботі містяться й інші положення, висновки, рекомендації, які в сукупності і забезпечують цілісність проведеного дослідження, результати якого апробовано на науково-практичних конференціях та в повній мірі відображено у авторських публікаціях. Основні положення і результати дисертації відображено у низці наукових публікацій за темою дисертації, з яких три – у наукових журналах та збірниках наукових праць, визначених МОН України, як фахові видання з юридичних наук, та одна – у періодичних виданнях іншої держави.

Разом із тим, слід відзначити, що у дисертаційному дослідженні присутні окремі положення, що є дискусійними, спірними або такими, що потребують додаткової аргументації.

1. У підрозділі 1.3. авторка розглядає характеристику особи злочинця, в яку включає фізичні, біологічні, соціально-психологічні, морально-психологічні, соціально-правові та інші дані. При цьому авторка зосереджує увагу на правопорушниках, які вчиняють незаконне зайняття рибним промислом одноособово. Однак, поза увагою залишаються характерні особливості правопорушників, що вчиняють кримінальне правопорушення у таких формах співучасті, як вчинення групою осіб без попередньої змови між собою та організованою групою. Також, не приділено увагу складу учасників, характеристиці кожного з них, їх ролі у групі, у разі вчинення злочину групою осіб.

2. У розділі 2 детально розглянуті особливості організації розслідування незаконного зайняття рибним промислом, вчиненого у прісноводних водних об'єктах, однак недостатнього уваги приділено незаконному вилову риби, що вчинений у морських водах.

3. На наш погляд, авторці необхідно було розглянути міжнародний досвід правоохоронних органів щодо запобігання та розслідування незаконного зайняття рибним промислом (наприклад, європейських країн та США).

Втім, перераховані зауваження мають дискусійний, уточнюючий і не принциповий характер, що не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, яка є завершеним науковим дослідженням, де вирішується низка проблемних

питань щодо дослідження є криміналістичної характеристики та особливостей розслідування незаконного зайняття рибним промислом.

Таким чином, незважаючи на висловлені вище застереження і побажання, та враховуючи викладені вище позитивні характеристики дисертації є підстави зробити висновок, що дисертація Гаращук Діани Петрівни «Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного зайняття рибним промислом» написана на достатньому науковому і методологічному рівнях, з широким використанням загальної та спеціальної літератури, та має наукову цінність й практичну значимість.

Висновок: дисертація Гаращук Діани Петрівни «Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного зайняття рибним промислом» є самостійно підготовленою, завершеною кваліфікованою науковою працею, в якій отримано ряд нових науково-теоретичних результатів, що в своїй сукупності дозволяють вирішувати конкретну наукову задачу щодо удосконалення положень криміналістичної характеристики та методики розслідування незаконного зайняття рибним промислом. Дана робота цілком відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її авторка, Гаращук Діана Петрівна, за результатами позитивного захисту у спеціалізованій вченій раді, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальність 081 «Право».

Офіційний рецензент:

завідувач кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Костянтин ЧАПЛИНСЬКИЙ

Підпис Чаплинського К.О. засвідчую:

Проректор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Олександр ЮНІН